

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/edukacja-1/wystawy/13765,UB-w-walce-z-podziemniem-niepodleglosciowym-i-opozycja-w-województwie-bialostocki.html>
2022-12-06, 11:59

UB w walce z podziemiem niepodległościowym i opozycją w województwie białostockim

Otwarcie wystawy odbyło się 17 czerwca 2003 r. w siedzibie białostockiego oddziału IPN i towarzyszyło sesji naukowej poświęconej tej samej tematyce.

Otwarcia wystawy dokonał wraz z dyrektorem białostockiego oddziału IPN prof. Cezarym Kuklą gość honorowy Stefan Ejsmont ps. „Wir”, od 1941 r. żołnierz ZWZ, w latach 1945-1947 dowódca oddziału partyzanckiego AKO-WiN Obwodu Sokólskiego. Jego zdjęcie, wykonane przez UB po aresztowaniu w 1947 r., zostało odnalezione w archiwum Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Białymstoku i zamieszczone na plakacie zapowiadającym wystawę.

Ekspozycja ukazuje działania Urzędu Bezpieczeństwa w świetle oryginalnych materiałów UB i SB. Pierwsza część wystawy przedstawia powstanie Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku oraz Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego. Obok prezentowane są sylwetki „ludzi bezpieki”, m.in. pierwszego kierownika WUBP w Białymstoku por. Faustyna Grzybowskiego, oficera Armii Czerwonej, absolwenta Kujbyszewskiej Szkoły Kontrwywiadu, skierowanego do Białegostoku w sierpniu 1944 r. Dalsza część ekspozycji dokumentuje „życie codzienne” funkcjonariuszy UB. Zdjęcia przedstawiają ich w galowych mundurach, na wycieczkach,

przy zabawie i grach sportowych. Z tym sielankowym obrazem ostro kontrastuje druga część wystawy, pokazująca zbrodnie dokonywane „w imię utrwalania władzy ludowej” na żołnierzach podziemia niepodległościowego i wszystkich, którzy sprzeciwiali się wprowadzeniu sowieckiego porządku w Polsce. Bardzo drastyczne fotografie pokazują zmasakrowane ciała partyzantów, m.in. ostatniego żołnierza podziemia na Białostocczyźnie Stanisława Marchewki ps. „Ryba”, zastrzelonego przez grupę operacyjną KBW. Tę część wystawy uzupełniają dokumenty opisujące kulisy pracy tajnych agentów UB, rozpracowujących Kościół katolicki, poszczególne oddziały partyzanckie, a także materiały opisujące zabójstwa, przestępstwa i nadużycia popełniane przez „ludzi UB”. Na jednym z paneli pokazano postać tajnego agenta UB Wacława Snarskiego ps. „Księżyc”. W wyniku jego działalności zginęło co najmniej 14 partyzantów a około 200 innych osób zostało skazanych na długoletnie więzienie.

Na wystawie wykorzystane zostały po raz pierwszy dokumenty i zdjęcia z archiwów UB dokumentujące działania aparatu represji wobec podziemia niepodległościowego na Białostocczyźnie w latach 1944-1956. Archiwalia pochodziły ze zbiorów OBUiAD IPN w Białymstoku, BUiAD IPN w Warszawie, Archiwum Państwowego w Białymstoku oraz Archiwum Łomżyńskiej Kurii Diecezjalnej.